

از خاک تا سویدای افلاک با راهیان هفت شهر عشق عطار

دکتر محمدصادق تفضلی^۱

^۱ استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد، ایران

چکیده

عطار نیشابوری از عرفای بزرگ و شعرای برجسته ی قرن ششم و هفتم هجری قمری است که با خلق آثار گرانسنگی، شیوهای تهذیب اخلاق، تزکیه نفس و ارتقای مراتب وجودی انسان را برشمرده و نشان داده است. یکی از مهمترین آثار وی منطق الطیر است، داستانی تمثیلی از سیر و سلوک عارفانه که با زبانی ساده و بی تکلف، ناب ترین افکار عارفانه به رشته ی نظم کشیده شده است. منطق الطیر شرح در دوجنون و شیدایی عطار از دوری و مهجوری و آیینی ای تمام نمای از تجلی روح عرفانی اوست. این روایت تمثیلی، سخن از اهتمام جمعی از پرندگان مدعی است که برای رسیدن به آستان سیمرغ پادشاه، عازم راهی پرخوف و خطر به رهبری هدهد می شوند، لیک در راه هریک به عذرو لایه ای متوسل می شوند و از جمع جدا می مانند. در انتها از آن میان، تنها سی مرغ به مقصد راه می یابند و سرگشته و حیران جامه فنا و زیور بقا می پوشند و مقبول درگاه سیمرغ می گردند. در این حکایت سیمرغ کنایه از حضرت حق، هُدهد پیر و راهبر، و هر یک از مرغان نماد چیزهایی دیگرند که می تواند کنایه از احوال سالکان طریق باشد، لیکن سی مرغ واصل نمادی از همان عرفای وارسته، اولیا الله و انسانهای کاملی است که مورد عنایت حق واقع شده و دل از دنیا بریده اند و به مقام وحدت دست یافته اند. داستان سی مرغ و تحمل شرایط و شدايد تا وصال سیمرغ، داستانی تمثیلی از نظریه وحدت وجود است که عطار از معتقدان و پیشروان آن در ادب فارسی می باشد.

واژه‌های کلیدی: عرفان و تصوف، عطار نیشابوری، شعر تمثیلی، منطق الطیر، هفت وادی عشق، وحدت وجود